

Ni jih poklical Tito, ampak sam Everest

Pred 40 leti je šla na pot zmagovita jugoslovanska **alpinistična** odprava. Zaradi Kardeljeve smrti je le malo manjkalo, pa bi oprema ostala doma

TINA HORVAT

tina.horvat@slovenskenovice.si

LJUBLJANA ○ Mineva 40 let od naše **alpinistične** odprave Everest 1979. A že en teden pred 27. februarjem 1979 sta **Tone Škarja**, vodja odprave in **Tomaž Jamnik - Mišo**, vodja transporta, v Beogradu sedla na boeing 707 in se odpeljala v New Delhi v Indiji, od tam pa s tovarnjaki do Katmanduja v Nepal. Z njima se je peljalo 630 sodov s po 30 kilogrami opreme, kar je zneslo slabih 19 ton, dve toni in pol hrane so nakupili v Nepal. Ob tako izjemno velikem tovoru v letalu ni bilo prostora za preostale člane odprave. Trinajstega maja 1979 je najbolj številna, najdaljša in najbolj uspešna odprava v zgodovini Slovenije in Jugoslavije vstopila v zgodovino. **Andrej Štremfelj** in **Nejc Zaplotnik** sta kot prva Slovenca osvojila najvišji vrh na svetu Everest, in to po novi, prvenstveni smeri po Zahodnem grebenu, ki je še dandanes najtežja smer na streho sveta. Dva dni zatem so na vrhu stali še **Stane Belak - Šrauf**, **Stipe Božić** iz Splita in šerpa **Angh Phu**, ki pa se je pri sestopu žal smrtno ponesrečil. Osmega junija 1979, torej po debelih treh mesecih od odhoda, so fante kot narodne junake z vsemi častmi sprejeli v Beogradu.

Nacionalna katastrofa, če ne bi

uspelo

Čeprav je legendarni in največji strateg slovenskega junaškega himalaizma, 82-letni Tone Škarja, bolj malomaren pri obletnicah, pravi namreč, da večkrat

pozabi katero, pa se letos ni mogel izogniti velikanskemu navdušenju, ki se v Sloveniji stopnjuje že od začetka leta. »To je bila zagotovo najbolj složna in čista odprava od vseh, kar sem jih vodil. Vsi smo živeli in dihalo za Everest, vsi smo si želeli vrha in prav nobene možnosti ni bilo, da nam ne bi uspelo,« pripoveduje 40 let kasneje. Odprava Everest 1979 je bila državnega pomena, razširile so se govorice, da je takratna oblast v Beogradu od **alpinistov** pričakovala, da bodo vrh osvojili prav na dan zmage, 9. maja, ali na dan mladosti, 25. maja, ko je bil rojstni dan predsednika SFRJ **Josipa Broza - Tita**. A vodja odprave Škarja zavrne te govorice in pove, da ga nikoli nihče od politikov ni poklical ali mu poskušal narekovati, kako naj osvajajo Everest. Od njih se je na uradnem slovesu poslovil **Mitja Ribičič**, ob prihodu pa jih je sprejel takratni predsednik Zveznega izvršnega sveta Jugoslavije **Veselin Đuranović**.

»Ne Tito, ki je bil takrat že precej bolan, ne kdo drug se ni direktno obrnil na nas. Res pa je, da je bil pritisk takrat gromozanski, vsa Jugoslavija je od nas pričakovala, da ga osvojimo. Od branjev na tržnicah v Skopju ali Sa-

raju do oblasti v Beogradu, vsi so se takrat pogovarjali samo o nas in se spraševali, kje smo in kako napredujemo. To je bila zagotovo naša najbolj popularna **alpinistična** odprava vseh časov. Bila bi prava nacionalna katastrofa, če nam ne bi uspelo, to pa drži kot pribito. A neposrednega pritiska ni bilo, ustvarili smo si ga sami oziroma ga je opravila gora. Neverjetno složno smo si želeli tega Everesta, in zato nam je tudi uspelo,« je ponosen Škarja.

Nobenega randija, vsi smo pakirali

Ko te dni razmišlja o odpravi, si še sam kar težko predstavlja, kako velika odgovornost je bila vodenje in kako izjemno zapletena je bila organizacija in vsa potrebna logistika. »Sam sem takrat sebe povsem odmisli in pustil vse drugo življenje ob strani. Pred sabo sem videl samo goro, za vse drugo bo čas šele onkraj Everesta, sem si govoril. Zato mi niti najmanj ni žal, da nisem stal na vrhu. Mene in vse člane odprave je vrh tako povezal, da smo vsi čutili, kot da smo bili na njem. Je bil pa to res ogromen zalogaj! Že samo pakiranje opreme je bilo neverjetno dolgotrajno. Takrat se je ravno gradil univerzitetni klinični center in nam so dali na razpolago tamkajšnjo klet, toliko opreme je bilo. Šef pakiranja je bil na srečo Šrauf, ki je bil zelo vesten in natančen, poleg tega pa je z neposrednostjo znal dobro krotiti ostale fante. Pri njem ni bilo izgovorov, nobenega randija ali česa podobnega. Je bilo treba pakirati,« se

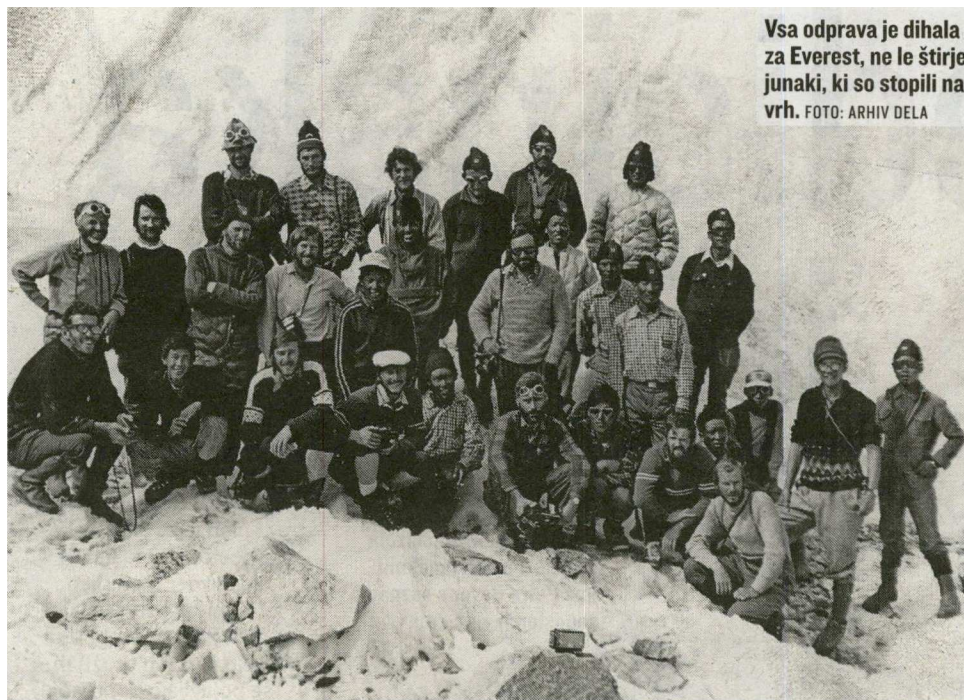
nasmeje.

Niti izbiranje članov odprave ni bilo mačji kašelj. »Imeli smo trostopenjsko selekcijo. Najprej smo napisali razpis nato je komisija za odprave v tuja gorstva naredila pregled, kdo sploh pride v poštev. Nato smo morali širši izbor ožati, kar je bil v bistvu precej nevhvaležen posel, saj smo morali marsikoga odkloniti. Za oblikovanje navez smo imeli pomoč psihologa, ki je na podlagi opravljenih testov predlagal, kdo je s kom kompatibilen. Tako oblikovane naveze so nato po vrsti odhajale v steno.« Le enkrat je Tone podvomil o uspehu. Prav v času njihovega odhoda je namreč umrl **Edvard Kardelj**, nekdanji najvišji in najvplivnejši slovenski politik, več desetletij tudi drugi človek Jugoslavije, takoj za Titom. Marsikdo se verjetno še spominja, da so bili v tistih časih ob smrti vodilnih politikov razglašeni dnevi žalovanja. »Takrat sem res pomislil, da se bo močno zapletlo in da naša oprema ne bo mogla pravočasno na pot. A na srečo smo vse skupaj nekako uredili,« se spominja.

Vendar pa vodstvo Toneta Škarje na tej legendarni odpravi le ni bilo čisto samo-omevno. Pravzaprav sta ga s pokojnim **Alešem Kunaverjem** poskušala odriniti drug drugemu. »Nihče od naju ni hotel biti vodja in oba sva večkrat trdno sklenila, da to

ne bova. Aleš je bil vedno poln idej, nikoli jih ni nehal producirati, in nekako smo vsi mislili, da bo vodja on. A ker je bil tudi vodja šole v Manangu, sva si razdelila, da ima on čez Manang, jaz pa odpravo,« razkriva, kako je tudi uradno postal t. i. selektor sanjskega moštva fantov, ki so po prihodu v domovino postali narodni heroji, njihov dosežek pa se je z zlatimi črkami zapisal v slovensko in svetovno zgodovino. ■

➤ Pritisk je bil gromozanski, vsa Jugoslavija je od nas pričakovala, da osvojimo Everest.

Vsa odprava je dihala za Everest, ne le štirje junaki, ki so stopili na vrh. FOTO: ARHIV DELA

Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik ob vrnitvi z vrha na prvi višinski tabor. FOTO: TONE ŠKARJA

Po Andreju Štremfelju in Nejc Zaplotniku sta 15. maja vrh osvojila tudi Stane Belak - Šrauf in Stipe Božič. FOTO: ARHIV DELA

Bojan Pollak, Dušan Podbevšek in Tone Škarja z Ledenim slapom v ozadju FOTO: ARHIV TONETA ŠKARJE

